

Milyen lesz Várad 1999-ben?

A *Nagyvárad* című napilap 1927-ben, az egyik decemberi lapszámban *Milyen lesz Várad 1999-ben?* címmel közölt cikket. A cikk írója meglátogatta a városháza második emeletén lévő irodájában a város akkori főmérnökét, Kószeghy Józsefet.

„Az asztal mögött egy elegáns ur ül. A szemei előtt egy világoskeretű szemüveg, az arca komoly, egy modern kereskedő benyomását teszi. Azé az angol kereskedőt, aki olyan biztosan mozgatja szervezetét, mint ahogy egy virtuóz a hegedűjén játszik. Hidegen gondolkodik, s energikus, és mindenek előtt alkot és teremt.”

Ezen szavakkal méltatja az újságíró azt az embert, akinek az első világháború előtti város a kinézetét köszönheti, hiszen az ő tervezőasztalán születtek meg azok a tervek, amelyek megvalósítása megteremtette az akkori időknek megfelelő modern várost. „Vagyis inkább azt a várost, amely 1914-ben volt, a háború kitörésekor, mert azóta semmit sem fejlődött”, olvashatjuk a cikkben.

A cikkíró pedig arra kíváncsi, hogy milyennek képzelik az addigi építők a várost 1999-ben, vagyis a század-és ezredforduló előtti esztendőben. Ezért három véleményt is meghallgat. Kószeghy után felkeresi irodájában Eichner Ernőt, a köztisztasági vállalat vezetőjét és Szemes Antalt, a villamos-sági vállalat igazgatóját.

A Főutca képe

„Természetes, hogy ez érdekel mindenkit, hiszen annyira szeretjük mi ezt a várost, amelyet verejtékünkkel és vérünkkel is öntöztünk, és amelyhez úgy hozzátartozunk, mint az anyához a gyermek. A szegény, beteg fáradt anyához aggódó, szerető gyermeke”, fejeződik be a cikk bevezetője.

Persze, hogy szinte mindenkit érdekel a jövő, hiszen a váradi emberek jelmondata akkoriban a hírszögedi

mondás volt: „Várad nem volt, hanem lesz!” Mert abban mindenki bizakodott, és ez volt a városi főmérnök véleménye is akkoriban, hogy a pangás ideje elmúlik és megkezdődik az építés korszaka. Akik látták a gyors fejlődést 1902-től 1912-ig, azok azt képzelték akkoriban, hogy amennyiben a város abban a tempóban épül és fejlődik, az ezredfordulóra egy szép, nagy, modern település lesz Nagyvárad. Mivel a belterületen sok kert és beépítetlen telek volt akkoriban, az volt az elképzelés, hogy ezeket kellene beépíteni előbb, majd azokra a házakra, amelyekre lehet, emeleteket kell húzni, így az akkori területen akár ötször annyi embernek is lehetne lakása. Ezután lehet arra gondolni, hogy kifelé terjeszkedjen a város. Az akkori elképzelések szerint, mivel Biharpuspöki felé, a hat kilométeres út mentén, hatalmas terület van, oda egy új városrész elférne.

De lássuk, hogyan is képzelte a város főmérnöke a továbbiakat. Szerinte a legnagyobb változáson az utak fognak átesni. Ezeket kiszélesítik, középen virágos parkokat alakítanak ki, kétoldalt járdákkal. A villamos a magas vonalakon megy majd, a főutak felett. Ez azonban inkább a teherforgalmat, az áruellátást bonyolítja majd le, és az átutazó turisták veszik inkább igénybe. A város tulajdonképpeni teherforgalma egy olyan villamosvonalon fog lebonyolódni, ami a velencei állomást az őssi állomással köti össze. A váradoSSI állomás lesz a tulajdonképpeni teherpályaudvar.

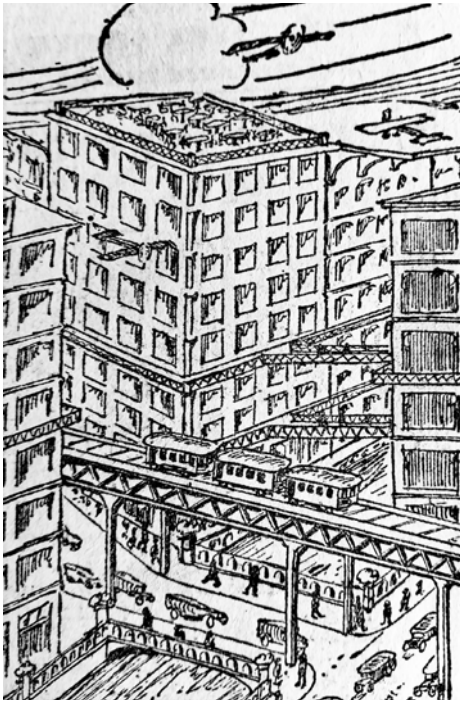
A főutak mellett sokemeletes házak állnak majd, amelyek hidakkal lesznek összekötve. Könnyen beszerezhetőek lesznek a kis egyszemélyes repülőgépek, amelyekkel könnyen eljut az ember ahová akar. A nagyobb házak

tetején miniatűr légikikötők lesznek, boltokkal, mozival, gőzfürdővel és egyéb, a kényelmet szolgáló helyekkel. A Szent László tér fölé hatalmas repteret képzeltek el a nagyobb gépeknek, amik a városok közötti forgalmat bonyolítják le és a postát szállítják. A Sebes-Körösön kis hajókkal vízi forgalom lesz, és csak egy-két híd köti össze a partokat a sétálók számára.

Az elképzelések szerint mindent az elektromosság hajt majd, de a benzomotorok tökéletesítésével sok új, főleg egyszemélyes jármű fog közlekedni. Földalatti vasútban nem gondolkodtak elődeink, mert a város altalaja nedves, ezért szinte lehetetlen az alagutak fúrása.

A váradi köztisztaságról bizakodón nyilatkozott a másik meginterjúvolt személy, Eichner Ernő, az illetékes vállalat vezetője. Szerinte mivel a forgalmat nem lovaskocsik bonyolítják le, az így éhen maradt verebek is kipusztulnak! (Ez sajnos napjainkra meg is történt.) Port se nagyon találunk majd, hiszen mindent aszfalt borít (sajnos ezt is megértük), és locsológépek járják majd a várost, hogy kellemessé varázsolják az utcák hőmérsékletét. (Hááát...) Már akkor arra gondoltak, hogy a háztartási szemét nagy érték lesz, hiszen ki lehet válogatni az újrahasznosítható anyagokat, és a többi tüzelésre használják majd fel. Ezért nem is kerül az utcára szemét. A temetkezést is modern módszerrel képzeltek el elődeink. Természetesen hamvasztásra gondoltak, az urnákat pedig vagy otthon, vagy erre épített mauzóleumban képzeltek elhelyezni.

A harmadik interjúalany Szemes Antal mérnök volt, a villamosmű igazgatója. Ő úgy képzelte el, hogy a Bihari-hegyek vízerőmű-telepei fogják

A Kishid környéke

A Nagyvárad napilap cikkében megjelent grafikákat Topschall Vilmos mérnök készítette

ellátni a megnövekedett várost árammal. Az ott megtermelt áram különlegesen szigetelt kábeleken, 200 ezer voltos feszültséggel jut majd el a villamosmű modern kapcsolótáblájához. A sötétség mint fogalom megszűnik, nem lesz többé éjszaka, a közvilágítás nappali fényt áraszt majd, vakító reklámok világítják meg az eget. Az utcákat és tereket árammal fogják fűteni télen, a házakról nem is beszélve. A háztartásokban robotok veszik át a munkát, tehát mindent elektromos alapon képzeltek el a régiek. A vízszolgáltatást is modernizálni fogják, és szintén a Bihari-hegyek óriási víztartalékait veszik majd igénybe az utódok. Tűzoltásra külön vezetékeket építenek, de a magas épületeknek külön háziszivattyú rendszerük lesz az

ivóvíz számára. A másik kiépített hálózat a meleg víz számára lesz, és az egész várost kiszolgálja majd. A vízpazarlást megszüntetik, mert elmés szerkezetek gondoskodnak majd arról, hogy senki ne vegyen több vizet a szükségesnél. A szennyvizet a föld alatti vezetékeken vezetik ki a városból szennyvízkezelő telepekre, ahol vegyészek fogják kierni az értékes anyagokat.

Végül lássuk, milyennek képzeltek el az ezredforduló társadalmi életét az 1927-ben élők.

A lapok óriási terjedelemben jelennek meg, és minden órában lesz egy kiadás. A szerkesztőségeknek könnyű dolguk lesz, mert a technika minden vívmánya rendelkezésükre fog állni. A filharmonikusoknak lesz igazán könnyű dolguk. Valamennyi zenész szárnyas gépekre száll, és fent a magasban tartják koncertjeiket. Lehet, hogy még autók is fognak járni, de zajtalanul, mert ezek is akkumulátorral működnek. A tűzoltóság repülőosztág lesz, és műzapporral árasztja el az égő épületeket.

Színház sem lesz már a régi formájában, mert a revüelőadásoknak nagy tér fog kelleni, mértéktelen fény- és hanghatás és tömegjelenetek, ezért a hegyekben tartják majd a produkciókat. Odajutni és haza 5-5 perc kell. Végül, de nem utolsósorban élt a remény, hogy 1999-ben talán már rádiót is lehet hallgatni Váradon...

Nem mondhatjuk, hogy nem volt fantáziájuk a jeles férfúknak, de valljuk be, nem is lehetetlen mindaz, amit ők megálmodtak, sőt néhány ezek közül az akkor fantazmagóriának tűnő ötlet közül, ha nem is nálunk, de máshol már megvalósult.

Farkas László